Kertoja Kaarina Linnamo

TYTTÖJEN MAAILMOISSA

KANSALLIS-
KIRJASTO

Kertoja: Kaarina Linnamo

Toimitus,
ulkoasu: Leila Lehtiranta

Copyright: Kaarina Alhakari

Kustantaja: Kaarina Alhakari

Kirjapaino: AS Pakett, Tallinna
2008

ISBN 978-952-92-4125-5

TYTTÖJEN MAAILMOISSA

Kertoja Kaarina Linnamo

TYTTÖJEN MAAILMOISSA

Kertojana Kaarina Linnamo

Sisällys: sivu

Prinsessa Ulla tulee ja tekee unohtumattoman vaikutuksen 5
Koulunkäyntiä säällä kuin säällä 8
Koulukiusaaminen 9
Kaupunginisät oivalsivat liikunnan tärkeyden nuorisolle 10
Tyttöjen huoneessa käytiin koulua ja näyteltiin 12
Kirjakaapistamme löytyi 15
Isoäiti 17
Isoisä 18
Kun antibiootteja ei vielä ollut 21
Iänmukaisia kurituskeinoja 22
Puhelinkone 23
Yllätyksiä 25
Lisää yllätyksiä 27
Valkoiset hevoset kiehtovat 29
Paperinukkien kausi 33
Mielikuvitusta kerrakseen 40
Ei shoppailua, ei hengailua 48
NELSON EDDY oli yhteinen ihastuksemme 49
Aikuisilta kuultua 55
Voi kun oltais' jo aikuisia 56
Muistiinpanoja 62

PRINSESSA ULLA

tulee ja tekee unohtumattoman vaikutuksen

On syksy 1933. Koulut ovat jo alkaneet. Sateen takia emme päässeet välitunnilla ulos. Me kansakoulun II-luokkalaiset istuimme koulumme ullakolle johtavilla portailla. Tytöillä oli koululeningin suojana pumpulikankaiset esiliinat.

Luokanvalvojamme saapuu alakerroksesta mukanaan hento tyttö, jonka opettaja esittelee meille:

"Tässä on Ulla, uusi luokkatoverinne."

Hämmästyksellä katsomme Ullaa, sillä hän on puettu kuin satukirjojen prinsessa.

Hänellä on yllään v a a l e a n p u n a i n e n silkkileninki, jonka helmassa on m u s t a s t a silkistä ommeltuja röyhelörivejä!

Kun sitten kuultiin, että hän tuli Helsingistä, luulimme ilman muuta, että maan pääkaupungissa oltiin niin hienoja, että koulutytöt pukeutuivat ainoastaan silkkileninkeihin.

Tämä ensivaikutelma Ullasta oli niin voimakas, että hän säilytti prinsessa-asemansa niin kansa- kuin oppikoulussakin.

Suomalainen nukkekaunotar

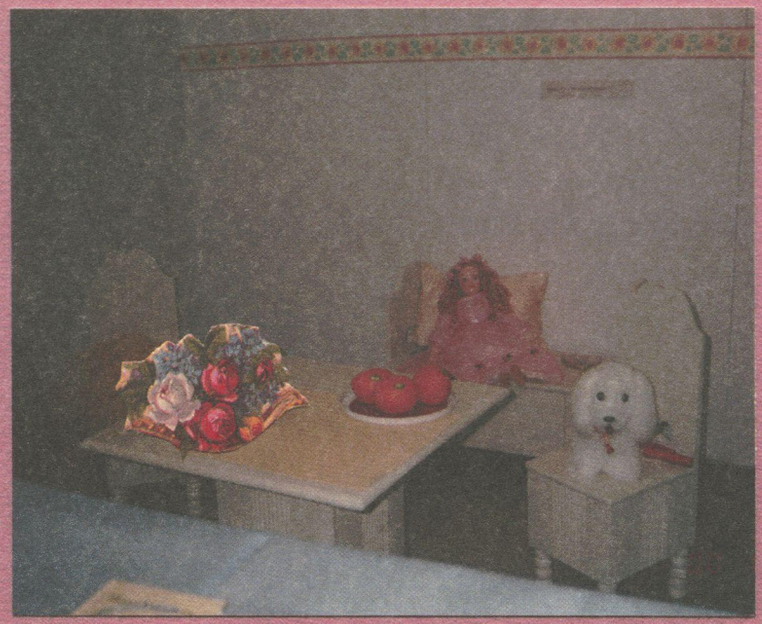

Espoon kaupunginmuseo lainasi kuvassa olevan lastenhuoneen kaluston v. 2000 Helsingissä pidettyyn näyttelyyn "Sellane ol' Viipuri!"

Lastenhuoneessamme oli juuri tällainen kalusto:

> Sohva, jonka kannen alla oli lelulaatikko
> tuoleja oli kolme, niissäkin lelulaatikot
> pöytä, jonka jalusta toimi ovellisena kaappina.

Leikimme yleensä lattialla ja äiti vaati, että leikin loputtua lelut korjataan pois laatikoihin. Joskus ne eivät ihan mahtuneet, jolloin jouduimme istumaan pompottaen istuimen päälle, mistä saranat eivät pitäneet. Kalusto vietiin maalle leikkimökkiin, kun tyttöjen huoneeseen tarvittiin uudet vihreät kalusteet.

KOULUNKÄYNTIÄ säällä kuin säällä

Koulumatkat kuljimme jalkaisin.
Polkupyöriä ei kaikilla edes ollut.
Autokyytiä ei saanut kukaan.
Busseja ei ollut.

Kansakoulussa meille oli tarjolla todellisia riemun hetkiä:

1) Kotimatkan varrella oli kasarmialue. Jos näimme, että sinivalkoinen puomi oli pystyasennossa, jäimme odottamaan. Jos oli tulossa marssille lähtevä joukkue, aloimme rytmikkäästi pyytää: "Laulua, laulua, laulua".

Hymysuin marssijat toteuttivat toiveemme ja kajauttivat "Heijaa ruusut tulipunaiset".

2) Kuljimme ryhmänä yleensä, mutta pojat juoksivat rautatiesillalle katsomaan, olisiko asemalta tulossa juna. Jos näkyi tulevan, he viittoivat muille, jotta kiirehtisivät sillalle.

Veturinkuljettajat näkivät lasten ryhmän ja tiesivät, mitä heiltä toivottiin.

Juuri kun veturi lähestyi, piipusta posahti extra voimakas harmaanmusta savupilvi, joka ympäröi meidät niin, ettemme ollenkaan nähneet toisiamme. Että oli hauskaa! Kaipa veturimiehetkin saivat hyvät naurut.

KOULUKIUSAAMINEN

Rehtorilla ja opettajakunnalla oli 1930-luvulla valtuudet ja valmiudet pysähdyttää koulukiusaaminen.

Jos oppilas koki tulleensa kiusatuksi koulun alueella, hän ilmoitti asiasta koulutunnin alussa opettajalle ja kertoi kuka oli kiusannut.

Nyt opettaja nostatti tämän ylös.

Koko luokan katseet siirtyivät häneen. Hän joutui selvittämään syyt, miksi – jos syitä edes löytyi. Opettaja piti nuhtelun ja sanoi, että vastaisista kanteluista mennäänkin sitten rehtorin puheille. Luokkatoverit tuntuivat olevan tyytyväisiä ja oppitunti alkoi.

Koulualueen ulkopuolella nuhteet saanut saattoi äänekkäästi huutaa:

"Kaipuripussi kaakattaa,
ei saa rauhassa maatakkaa."

Myötätuntoa pikkunapoleon ei muilta saanut.

— — — — — —

Ohjeeksi koulutielle:
Älä ivaa toisen tietämättömyyttä jossakin asiassa, sillä hän puolestaan tietää jotain, jota s i n ä itse et tiedä...

K A U P U N G I N I S Ä T
(kaupunginäitejä ei vielä ollut)

Kuinka oivallisesti kaupunginisät osasivatkaan järjestää meille ulkoilumahdollisuudet aivan kaupungin keskustassa:

– j ä ä d y t e t t y, jyrkähkö kelkkamäki, josta vauhtia riitti vielä loivasti muotoiltuun vastamäkeen ja jos osasi ohjata potkurin tai kelkan u -käänteenä, sai vielä toisen mäenlaskun kohti polkua, josta taas kiivettiin ylös mäelle. Pojat potkukelkkoineen laskivat oikealla puolella mäkeä, muut lapset vasemmalla monta kelkkaa vierekkäin.

Joskus tapahtui etuilua, kun innokkaimmat eivät jaksaneet odottaa vuoroaan. Äkäiset meluäänet toivat paikalle koppalakkisen puistovahdin, joka oli tuiman näköinen ja se palautti järjestyksen.

Aamusta iltapäivään kelkkamäki oli ahkerassa käytössä. Sitten hiljeni, mutta uudet mäenlaskijat tulivat illalla.

He olivat iltalomalle kasarmeistaan päässeitä nuoria miehiä, jotka eivät kelkkoja tarvinneet. He laskivat mäen seisaaltaan – olihan heillä saappaat!

Ensin kukin laski mäen yksin, sitten kehiteltiin taitoja ryhmänä ja kun seitsemän miestä yhdessä rivissä ponkaisi vauhtia mäenlaskuun, näkymän on täytynyt olla hieno ja ilonpito onnistumisesta juuri sen verran äänekästä, että joku kaupunkilainen oli valittanut Esikuntaan.

Äkkiä mäen molemmille reunoille tuotiin vankka pylväs, raskas rautakettinki kiinnitettiin niiden varaan mäen keskikohdalle. Ilmainen iltahuvi oli lopetettu. Aamulla kettinki oli poistettu, kun lapset tulivat.

– j ä ä l a u t a l l e tehtiin niin suuri luistinrata, että siellä pystyivät harjoittelemaan pikaluistelijat omalla soikeanmuotoisella radallaan, jonne kukaan muu ei saanut mennä.

Aitauksella oli myös erotettu pieni ala heitä varten, jotka tekivät kaunoluistimilla kahdeksikkoja tai muita Sonja Henien inspiroimia kuvioita.

Suurin ala oli varattu hokkareilla (Hockey-) luisteleville. Päivisin koulupojat pelasivat siellä jääpalloa, iltasella sinne tultiin joukoin. Kenttä oli hyvin valaistu, kovaäänisestä tuli suosittuja kappaleita:

"Luistelijat"
Georg Malmsténin iskelmiä
Mikki-Hiiri –kappaleet sitä mukaa
kun ne ilmestyivät
elokuvamusiikkia
saksalaisia schlagereita.

Luistinrata oli koululaisille tosi ihana asia. Iltaisin olimme siellä parisen tuntia. Meillä oli kotiintulo-aika klo 20 ja Maija sai pienen rannekellon, jotta ajoissa menimme kanttiiniin vaihtamaan luistimet monoihin kotimatkaa varten. (Pikkusisko käveli kerran luistimet jalassa kotoa luistinradalle ja sieltä takaisin. Mutta vain sen yhden kerran…)

TYTTÖJEN HUONEESSA KÄYTIIN KOULUA JA NÄYTELTIIN

Luistinradalla me ystävystyimme Ullan kanssa paremmin (1934). Hänellä oli hyvä mielikuvitus. Hän pystyi kuvittelemaan olemattomia henkilöitä ja ihania ruokia saaden meidätkin kuvittelemaan. Kilpailimme jopa, kuka osasi kuvitella hienoimmat vaatteet itselleen.

Olihan meillä välillä tahtojen taistelut, mutta lukuisimmat olivat ne hetket, jolloin olimme innostuneesti kuvittelujen maailmoissa.

Tyttöjen huoneessa alettiin käydä koulua. Maija oli itseoikeutettu opettaja, Maija Terä. Oppilaiden roolijako määräytyi aina tunnin aikana. Se, joka ensiksi ehti sanoa: "Minä olen Jalo Peura" sai halutuimman roolin.

Jalo Peura oli kuuluisista kuuluisin, koko luokan lemmikki, opettajien murheenkryyni, myöhästymisistään tunnettu ja tunnilla viittaamaton poikaviikari. Hän sai myös vastata väärin opettajan kysymyksiin. Siitä luokan naurut.

Me luimme kahta oppikirjaa. Toinen oli koulusta jaettu
TERVEYSOPPI
ja toinen KASTOR HELLA tuoteluettelo. (Saatu keittiöstä).

Maija kuulusteli karttakepillä taululle kirjoittamiaan tyyppinumeroita osoittaen. Montako keittomahdollisuutta, montako uunia, missä vesisäiliö oli jne.

Haluttu tehtävä oli taulun pyyhkiminen sienellä. Kunnollisesti.

TERVEYSOPISSA emme päässeet edes puoleen väliin, vaikka luimme sitä monet tunnit.

Innostuimme myös näyttelemään. Ilmeisesti Arvid Lydecken on kirjoittanut satunäytelmän

"PRINSESSA MUTRUSUU JA HYMYSUU".

Päähenkilöinä prinsessan lisäksi olivat kuningatar, kuningas, poika, joka opetti prinsessan hymyilemään ja hoviväkeä.

Koska esitys tapahtui meillä, annoimme kohteliaina Ullan valita, ketä hän halusi esittää. Prinsessaa tietysti. Maija oli kuningatar. Minä olin kuningas (möreällä äänellä) ja poika (normaaliäänellä). Pikkusiskolla oli pari repliikkiä.

Kun harjoituksissa oltiin hyvässä vauhdissa, Ulla sanoi, ettei haluakaan olla prinsessa. Kuka sitten? Kuningatar. Maija tuli prinsessan rooliin ja niin aloitettiin uudestaan, kunnes Ulla ei halunnutkaan olla kuningatar vaan poika. Kuningas jäi tuuliajolle, kun Ulla ei halunnut kaksoisroolia. Nyt menikin vaikeaksi.

Olimme opetelleet roolit ristiin rastiin siinä harjoitellessamme ja neuvotellessamme niin, että olisimme kuorona pystyneet esittämään koko näytelmän.

Koska emme olleet ilmoittaneet ensi-illasta aikuisille, meidän ei tarvinnut selitellä, miksi Prinsessa Mutrusuuta ja Hymysuuta ei koskaan nähty.

Oikeassa teatterissa kävimme vanhempiemme kanssa, Näimme "PUNAHILKAN", "ANUN JA MIKON" ja ainakin pikkusisko näki näytelmän "PIKKU PIRKKO PIRKKALASTA".

Sarjakuvasuosikkimme:

Pikku Anni	KARJALA-lehti
Junnu ja Alli	Suomen Kuvalehti
Kippari-Kalle	Helsingin Sanomat

KIRJAKAAPISTAMME löytyi

SATUKIRJOJA: Grimmin sadut

Arvid Lydeckenin	"Kukka ja sateenkaari"
	"Satumetsässä"
Topelius: "Lukemisia lapsille"	
Paul Roine, Rudolf Koivun kuvittamana	
Jörö-Jukka	
Max ja Moritz	
Tom Sawyer	
Penrod	
Pikku naisia	
Pikku prinsessa	

NALLE PUH oli ensimmäinen kirja, jota osasin lukea tavaamatta. Muistan vieläkin sen riemun tunteen. Lukutaito on ihmeellinen elämys!

Katy-sarja	
Anni Swanin kirjoja	
Kersti Bergrothin kirjoja	
Bobbie koulitaan pojaksi	
Setä Pitkäsääri	
Zane Greyn kirjoja:	Betty Zane
	Tuliharja
	Yksinäisen tähden harhailija (Maijan)
	Lännen tähtien alla (minun)

Poikamieskerhon holhokki (elokuvassa
Helena Kara)
Vaimoke
Kyökin puolella
Niin kuin kaikki muutkin

Ulla oli ihastunut Anna-sarjaan, me taas Katy-sarjaan. Emme kuitenkaan lainanneet toinen toistemme kirjoja.

Kirjat me saimme yleensä joululahjoiksi ja silloin saimme lukea aattoiltana niin myöhään kuin tahdoimme.

Jörö-Jukka pelotuskirja ei tietenkään kuulunut joululahjojen pariin. Tuskin Max ja Moritzkaan…

Vuonna 1939 luimme romantiikkaa ja dramaattisia tapahtumia kuvaavat (aikuisten) rakkausromaanit, joista tuli klassikoita:

Daphne du Maurier: "Rebecca"
Margaret Mitchell: "Tuulen viemää"

ISOÄITI

Kutsuimme isoäitiä Mammaksi, kun äitikin teititteli häntä Mammaksi.

Hän oli luonteeltaan vakava ja tosiuskovainen, kauniisti ja hillitysti. Ollessaan meillä hän kävi joka sunnuntai kirkossa.

Hän istui nakkilalaisessa keinutuolissaan, kun tulimme koulusta ja kuunteli, kun nojasimme keinun käsinojaan, mitä kaikkea taas oli kerrottavana.

Lukiessamme läksyjä tai askarrellessamme tyttöjenhuoneen pyöreän pöydän ääressä, hän istui hiljaa mietiskellen omiaan. Silloin tällöin hän saattoi lausahdella elämänarvoihin liittyviä totuuksia:

Totuus ei pala tulessakaan.
Valheella on lyhyet jäljet.
Rehellisyys maan perii.
Hyvä omatunto on kultaakin arvokkaampi.
Älä lyötyä lyö.

Korttipelejä hän piti syntinä. Me saimme kuitenkin pelata "Hullunkurisia perheitä".

Radiota hän kutsui mölytoosaksi.

TV, Internet ja Playstation olisivat hänen mielestään olleet Hyvän ja Pahan tiedon toosia.

Kutsuimme isänisää Papaksi, kun isäkin häntä niin nimitti.

Näin meillä oli Äiti ja Isä, Mamma ja Pappa.

Pappa oli self-made man.

Hän aloitti maalaiskauppiaan juoksupoikana. Kauppias oli hämmästynyt huomatessaan, kuinka nopea juoksupoika hänellä olikaan. Hän ihasteli ja kiitteli poikaa tuttavilleenkin.

Isälle Pappa oli kertonut, miksi hän toimitti tavarat huviloiden asukkaille niin nopeasti. Tien varrella oli kolkko metsätaipale ja siihen aikaan maantierosvot piileskelivät isojen kivenjärkäleiden tai paksujen puunrunkojen takana. Hän pelkäsi niin, että juoksi matkan mennentullen niin nopeasti kuin pystyi.

Aikanaan juoksupoika mieli jo kaupunkiin, nyt jo kauppiaaksi. Ilmeisesti hänellä oli hyvät suositukset, sillä hän alkoi vaurastua jo nuorella iällä.

Vanhemmille pojilleen hän kaavaili kaupallista uraa ja lähetti heidät täydentämään opintojaan Suomen Liikemiesten Kauppaopistoon.

Meidän perheestämme tuli vielä neljä muuta SLK:n kasvattia.

Kauppaopiston vihkiminen oli Fabianinkadulla isänmaallinen juhla

HELSINGIN SANOMAT
100 VUOTTA SITTEN

▶16. marraskuuta 1907 oli pankkiiri **Otto Stenrothille** varmasti hyvä päivä. Kello yhdeksi tämä arvostettu finanssimies asteli Helsingin Fabianinkadulle, missä koolla oli muitakin arvovaltaisia helsinkiläisiä: kaupunginvaltuuston puheenjohtaja, yliopiston rehtori, kouluylihallituksen puheenjohtaja sekä joukko Helsingin ja maaseudun merkittävimpiä liikemiehiä.

Fabianinkatu 26:ssa pidettiin Suomen liikemiesten kauppaopiston uuden talon vihkiäiset, ja Stenroth oli tilaisuuden päätähti – juhlapuheen pitäjä.

Pankkiirin viesti oli selvä: "Mitä korkeampi kauppasivistys, sitä suurempia tuloksia kaupasta voi maalle ja kansalle toivoa."

Stenrothin pitkä puhe julkaistiin ajan tavan mukaisesti myös sanomalehdissä.

Suomenkielinen kaupan alan opetus kehittyi 1900-luvun alussa vauhdilla. Maan vanhin kauppaoppilaitos, Handelsskolan i Åbo, oli perustettu 1839 Turkuun. Se toimi ainoana täkäläisenä kaupan alan opinahjona 1860-luvulle. 1900-luvun taitteessa *kauppaoppilaitoksia oli Suomessa kahdeksan; viisi* suomenkielistä ja kolme ruotsalaista.

Suomen liikemiesten kauppaopiston perustivat nimen mukaisesti suomalaiset liikemiehet, "sen puutteen poistamiseksi, kun maassamme ei ole yhtään täydellisempää suomenkielistä kauppaoppilaitosta".

Ensimmäinen vuosikurssi aloitti opintonsa syksyllä 1898, ja koulu kasvoi nopeasti. Aluksi oppilaita oli kirjoilla vain 17, mutta kymmenen vuoden kuluttua jo pari sataa. Tilat kävivät ahtaiksi ensin Mikonkadulla ja sitten Korkeavuorenkadulla, ja niinpä oppilaitos päätti tavoitella omaa rakennusta.

Sellainen järjestyi Fabianinkatu 26:sta, johon arkkitehti **Kauno Sankari Kallio** piirsi ja suunnitteli nelikerroksisen rakennuksen. Se vihittiin käyttöön marraskuussa 1907.

Otto Stenroth painotti juhlapuheessaan, että talouselämässä elettiin mullistusten aikaa.

"Kauppa, kuten taloudellinen toiminta yleensä oli meillä viime vuosina vilkastunut ennen aavistamattomassa määrässä, oli perustettu suuria liikkeitä, joissa kirjanpidon ja kirjeenvaihdon varsinaisena kielenä oli suomi. Ympäri maata oli puhtaasti suomalaisen kansanaineksen keskuudessa astunut esille itsenäisiä liikemiehiä, jotka tarmollaan ja taidollaan kykenivät liikkeitään laajentamaan – –".

Stenrothin mukaan kaupanteossa oli aikaisemmin luotettu pelkkään onneen, mutta se aika oli takana. Nyt pärjääminen varmistettiin tiedolla ja taidolla.

Uutinen uuden talon vihkiäisistä ei sinänsä ollut valtavan suuri, mutta se kiteyttää hyvin 1900-luvun alun *Helsingin Sanomien* perusvireen. Lehdestä huokui isänmaallisuus, tulevaisuususko ja Suomen nousu.

Maata ja etenkin Helsinkiä rakennettiin tuohon aikaan vauhdilla, ja näyttävillä rakennushankkeilla oli kansallista merkitystä.

Kauppaopiston lisäksi suunnitteilla oli muun muassa **Armas Lindbergin** piirtämä uusi konserttipalatsi ja **Eliel Saarisen** "näyttelyrakennus kuvaaville taiteille".

Myös suomenkielisen koulutuksen järjestäminen – siis maan nousevan nuorison sivistäminen – oli lehdissä jatkuva puheenaihe. Pelkästään marraskuussa 1907 *Helsingin Sanomissa* käsiteltiin metsänhoito-opetuksen tulevaisuutta, fysiikan professuuria Helsingin yliopistossa ja Suomen eläinlääkäriopiston perustamista.

Pankkiiri Otto Stenrothin puheesta ajan ylevä ajattelu käy ilmi hyvin selkeästi:

"Levitköön näistä saleista ympäri maatamme yhä lukuisampi hyvillä tiedon aseilla varustettu joukko, joka on valmis uhraamaan kaikki voimansa Suomemme taloudellisen kehityksen palvelukseen, tietoisena siitä, että työskennellessämme maamme taloudellisen edistyksen eteen, he samalla tukevat, turvaavat sen kansallista itsenäisyyttä. Sillä ilman omaa varmaa taloudellista pohjaa ei kansallinen itsenäisyys ole ajateltavissa."

Esa Lilja

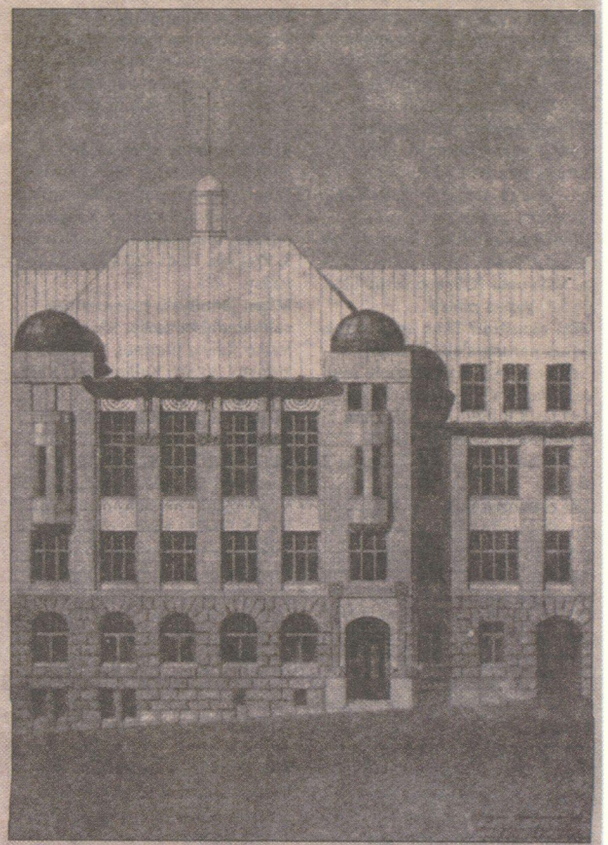

Suomen liikemiesten kauppaopiston uusi talo Fabianinkatu 26:ssa vihittiin käyttöön marraskuussa 1907. – Kuva kirjasta Suomen liikemiesten kauppaopisto 1898–1923.

Helsingin Sanomista 21.11.2007

Isoäitien ja äitien tiedot ja taidot olivat kovalla koetuksella, kun lapset sairastelivat. Rokotteitakaan ei vielä ollut kattavasti eikä terveysasemia.

Maijalla oli angina niin usein, että äiti sanoi: "Taasko?" Sitten hän meni noutamaan kurkun penslausvälineitä.

Minut äiti pelasti sananmukaisesti "kuoleman kidasta", sillä kurkkumätä oli edennyt niin pitkälle, että äidin iltamyöhään hälyttämä perhelääkäri kauhistui. Hän soitti heti sairaanhoitajalle, joka toi vastamyrkyn ja jäi minua hoitamaan. Minut eristettiin muista. Äidille tohtori sanoi, että jos äiti ei olisi toistamiseen soittanut, niin aamulla olisi ollut liian myöhäistä.

Pirkko sairasti tulirokon kesällä ja oli eristettynä kaupungissa. Äiti oli hänen seuranaan. Molemmat panivat pasianssia eri puolella huoneitten välistä kynnystä. Kun toipilaalta kysyttiin, mitä ateriaksi, vastaus oli joka päivä sama:

"Paistettuja perunoita ja lättänä
muna.
Aurinkojuomaa ja piparkakku."

Soitto linja-autoasemalle, josta lähetti toi pikkusiskon lempiruokiin kuuluvan aterian.

Jälkitauteja emme saaneet, sillä kuumeen jälkeen oli oltava

2 päivää vuoteessa
2 päivää ylhäällä varovasti leikkien tai lukien,
viidentenä päivänä sai mennä ulos 10-20
minuutiksi käyskentelemään.

IÄNMUKAISIA KURITUSKEINOJA

"Koivuniemen Herra" tuli meille jokaiselle tutuksi, kun olimme vielä pieniä. Vitsaa säilytettiin samassa komerossa kuin joululahjoja.

Kun vartuimme, isä siirtyi luunappi-metodiin. Otsalle mojova luunappi. Kova kovaa vastaan, mutta muistaakseni siitä ei saatu mustelmaa.

Oppikouluun mennessämme alkoi sanan mahti joko nuhteluna tai suuttumuksen myrskynä.

Äidin keinona oli panna nurkkaan seisomaan.

_ _ _ _ _ _

Koulussa olimme kilttejä tyttöjä. Emme joutuneet nurkkaan seisomaan emmekä saaneet jälki-istuntoa. Käytös oli 10.

Loppupäätelmä: Joka kuritta kasvaa,
se kunniatta kuolee.

PUHELINKONE

Vaikka kaupunki kuului Suomen suurimpiin, siellä oli vain 4899 puhelinta. Nelinumeroisen puhelinnumeron muisti helposti.

Puhelinkone pöydällä oli kuin pienoispatsas. Siinä ei ollut numeronvalitsinta vaan ainoastaan raskas "puhelinluuri".

Kun sen nosti, heti kuului virkailijan ääni: "Keskus". Asiakas sanoi haluamansa numeron – ei nimeä, ei edes tervehdystä. Keskus toisti numeron ja yhdisti. Ei tarvinnut "roikkua langalla" musiikista puhumattakaan! Se oli nopeata palvelua.

Jos puhelinliikettä oli valtion johdoilla, niin keskuksella oli oikeus – mikäli samaan numeroon oli jonottamassa muitakin puheluita – katkaista puhelu yhdeksän minuutin kuluttua ja yhdistää tilalle seuraava puhelu!!

Meillä puhelinta käyttivät vain isä ja äiti. Vaikka se olisi soinut uudelleen ja uudelleen, emme saaneet vastata. Emme myöskään saaneet sopia koulutoverien kanssa esim. elokuviin menosta. Se oli sovittava koulumatkalla.

K L

YLLÄTYKSIÄ

Ullan isä hemmotteli kauniita tyttäriään. Meistä Ullan isosisko oli kuin Metro-Goldwyn-Mayerin Myrna Loy: naisellisen kaunis, vienosti hymyilevä ja, niin kuin siihen aikaan sanottiin, pystyi kietomaan kaikki pikkusormensa ympärille.

Pikkusisko Ulla oli sivusta katsottuna kuin filmitähti Greta Garbon serkkutyttö.

Kerran Helsingissä käydessään heidän isänsä oli antanut isosiskolle ylimääräisen rahasumman "arvaamattomia menoja" varten.

Ulla kertoi meille, että ennen kuin vanhemmat olettivat, "arvaamaton meno" toteutui.

Tytär soitti Helsingistä ja kertoi, että hän oli ostanut rahalla itselleen puoliturkin.

Koulutyttö ja puoliturkki! Siihen maailman aikaan, kun koululaiset kulkivat villakankaisissa talvitakeissa, joissa saattoi olla turkiskaulus.

Me neljä nauroimme aivan hervottomina, kun Ulla oli päässyt kertomuksensa loppuun.

LISÄÄ YLLÄTYKSIÄ

Kerran Ulla kutsui meidät katsomaan, mitä hänen isänsä oli tuonut hänelle Helsingistä tuliaisina.

Pöydällä oli pystyasennossa ruskea matkalaukku. Ulla avasi sen ja mikä i-h-a-n-a näky meitä odotti. Laukun vasemmassa puoliskossa seisoi nukke hattu päässä kesätakki yllään ja laukku kädessään.

Oikeassa puoliskossa oli vaatetanko ja siinä riippui leninkivalikoima arjesta juhliin ! ! !

Alaosassa oli laatikosto, jonka päällä olivat juhlalaukku ja -kengät.

Laatikostossa yöpuku ym. varusteita.

Ulla sanoi, että nuken nimi on "B A B Y".

Vaikka emme enää leikkineetkään nukeilla, tiesimme, että tämä nukke oli aarre. Aarre vielä silloinkin, kun sen omistaja olisi aikuisiässä.

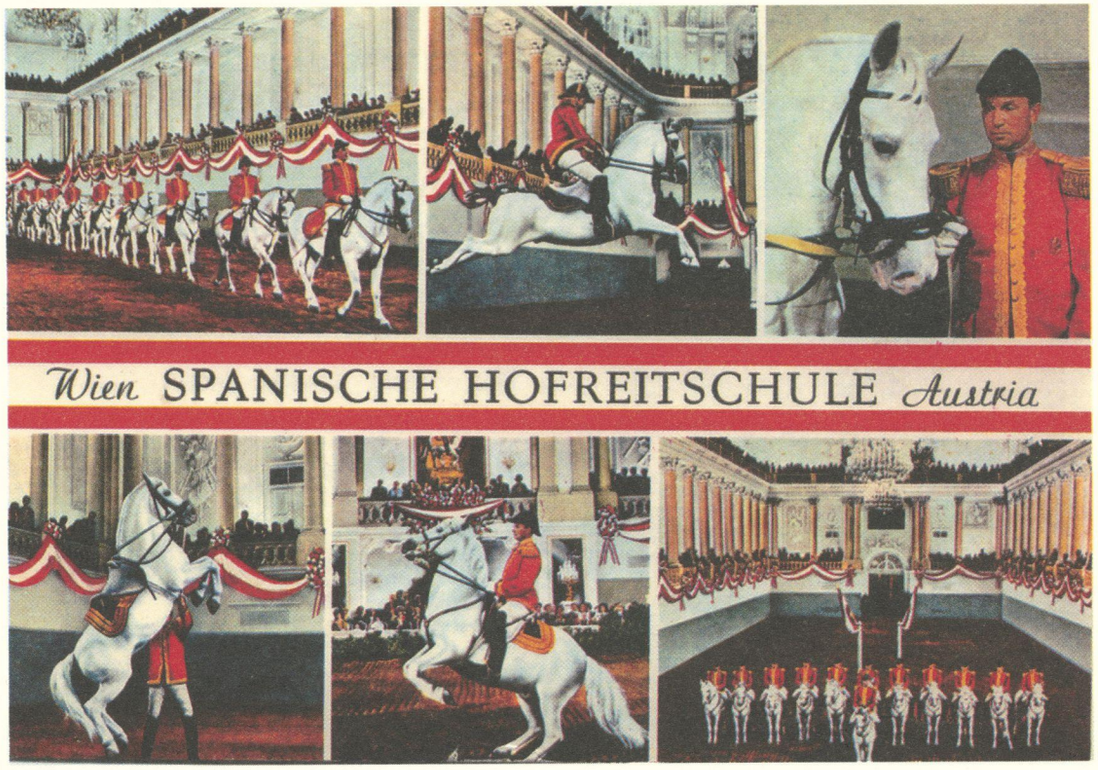

VALKOISET HEVOSET KIEHTOVAT NIIN SADUISSA KUIN TODELLISUUDESSA

Kuulee sanottavan, että tyttöjen kiinnostus hevosiin johtuu siitä, kun saduissa prinssi saapuu ratsastaen valkoisella hevosella.

Tämä lapsena kuultu tai nähty peilautuu tyttöjen romanttiseen mielikuvitukseen.

Olettamuksessa on perää, sillä kirjoitin omaan ensimmäiseen päiväkirjaani, etten menisi koskaan naimisiin. Sen sijaan minulla olisi hevonen, susikoira, Martta-nukke hetekasohvaa koristamassa ja taloudenhoitaja leipoisi minulle aina sokerikakkuja.

Maija halusi myös oppia ratsastamaan. Ensimmäisen ratsastustunnin veloituksen maksettuaan äiti sanoi, että se on liian kallis harrastus.

M U T T A :

Tosielämässä valkoiset ratsut ovat kiehtoneet myös oikeita kuninkaita!

Espanjan ja Itävalta-Unkarin kaksoismonarkian aikana (v. 1580) hallitsija tuotatti valtakuntansa läntisestä osasta komeita andalusialaishevosia valtakuntansa itäosaan Wieniin. Jatkojalostuksena syntyi lipizzahevonen. Wienin Espanjalainen Ratsastuskoulu antaa näytöksiä upeassa ratsastushallissa, jonka rakennutti Kaarle VI. Hänen muotokuvansa on hoviaition yläpuolella.

Virallinen nimi oli	"Spanische Hofreitschule Wien"
Nykyisin se on	"Spanische Reitschule Wien"

Esityksessä soitetaan mm. Mozart'in musiikkia.

Andalusianhevonen oli kuolla sukupuuttoon, mutta Jerezin kartusiaanimunkkien valveutuneisuus pelasti rodun.

Vuonna 1973, ollessaan Espanjan prinssi, nykyinen kuningas Juan Carlos I, aikaansai sen, että Jereziin perustettiin kuninkaallinen ratsastuskoulu

"Real Escuela Andaluza Del Arte Ecuestre".

Ratsastusnäytökset ovat saaneet suuren suosion. Esitys tapahtuu espanjalaisen musiikin säestyksellä ja sitä kutsutaan nimellä

"Como Bailan Los Caballos Andaluces"
"Kuinka andalusialaishevoset tanssivat"

Ratsuttajien esiintymisasut Wienissä edustavat hovityyliä.

Jerezissä Andalusian kuuman auringon alla asustus vaihtelee kirjotuista uniformuista vilpoisiin asuihin. Erikoisen huomion saa heidän sombreronsa, josta sittemmin Uuden Maailman sombrerot muovattiin niin meksikolaisille vaqueroille kuin cowboyillekin. Lisäerikoisuus on hatun alle solmittu huivi, jonka kulmat suojelevat niskaa paahtavalta auringolta! Villin Lännen miehet pitivät huivia kaulassaan hiekkamyrskyjen suojana.

PAPERINUKKIEN KAUSI

Ensimmäiset paperinuket saimme Maijan kanssa kansakouluaikana. Kirja- ja paperikaupat myivät niitä arkkeina. Ilmeisesti kirjapainoille piirsivät niitä "oikeat taiteilijat", sillä myös väritys oli huolella aikaansaatu ja nuket ikään kuin tulivat esiin taustastaan. Varsinkin kansallispuku ja talviasu, jota somisti turkishelma ja valkea muhvi, ovat jääneet mieleeni.

Ullalla oli myös paperinukkensa, mutta nämä nuket eivät vielä kuuluneet yhteisiin leikkeihimme.

Kerran ollessamme Ullan luona, siellä oli myös hänen isosiskonsa koululomaa viettämässä. Hän piirteli jotakin lehtiöön, otti sakset ja leikkasi piirroksensa irti, ojensi sen Maijalle ja sanoi:

"Tämä on Leidi Vaiolet Valerii Rohhen".

Hän oli myös kirjoittanut paperinuken nimen taakse:

LADY VIOLET VALERIE ROCHEN

(Mistähän hän oli koko nimirimssun ottanut? Jostakin romaanista vai elokuvasta?)

Maija kiitti iloisena, Ulla ja minä heti pyytämään, että hän piirtäisi meillekin.

"Enkä piirrä", oli vastaus. Ullan hellyttelyistä huolimatta ei-vastaus pysyi lopullisena. Siinä me sitten olimme: kolme tyttöä ja yksi paperinukke.

Maija keksi ratkaisun. Koska Lady Violet'illa ei ollut vielä vaatteita vaan ainoastaan olkaimeton uimapuku ja jalkineina mustat avokkaat, Ulla ja minä voisimme piirtää asusteita.

Piirustuslehtiölle alkoikin ilmestyä aamupäiväpukuja, leninkejä, kävelypukuja, takkeja, tennis-, golf- ja ratsastusasuja sekä iltapukuja.

Turkiksiakin yritimme piirtää ja värittää, mutta se oli vaikeaa. Ladyn punainen samettiviitta hermeliinireunuksella onnistui, kun pisti parin mustia pilkkuja tasaisin välein valkeaan reunukseen. Hoviasu oli valmis. Minkkiturkkeja ei siihen aikaan edes tunnettu. Ei edes sanana, vaan sen saksankielinen nimi "Nerz" oli suomeksi nertsi. Sitä käytettiin kaulapuuhkana kävelypuvun kanssa, jos oli varaa...

Minkki käsitteenä tuli tutuksi vasta sotien jälkeen sanoissa "Missi ja minkki".

Lady Violetin tarinaa kehitteli Maija sillä aikaa kun me ahkeroimme asusteiden piirtämisessä. Toinen piirsi, toinen väritti, sitten vaihdoimme tehtäviä.

Lady Violet oli naimisissa Loordi Bluumkohlin kanssa. Hän oli hyvin varakas, hyvin vanhoillisesti pukeutuva pankkiiri hoidettuine poskipartoineen, joka maksoi puolisonsa pukulaskut "silmät ummessa, valittamatta" sihteerinsä kautta.

Tämän tietäen Maija sanoi Ullalle ja minulle, että hän haluaa Lady Violet'in vaatevaraston käsittävän sata (!) asua.

"S a t a ?" kysyimme ällistyneinä.

"S a t a" oli Maijan vastaus.

Siitäpä meille hommat!

Ulla oli alkanut kerätä filmitähtien kuvia ilmeisesti ELOKUVA-AITTA -lehdestä, jota hänen isosiskonsa luki. Hän sanoi, että sieltä voimme saada paljon malleja. Niin kuin saimmekin.

Asuista parhaimpia olivat seuraavilla filmitähdillä:

Marlene Dietrich	
Myrna Loy	
Janet Gaynor	(naimisissa Adrianin kanssa, joka oli Hollywoodin pukusuunnittelijoiden huippua)
Jean Harlow	
Joan Crawford	
Carole Lombard	
Ginger Rogers	
Jeanette MacDonald	
Loretta Young	
Anita Louise	
Norma Shearer	
Deanna Durbin	

Siinä Hollywoodin vaatesuunnittelijoiden luomuksia katsoen ja soveltaen, opimme tietysti paljon tyylistä ja asusteiden kauneudesta. Valokuvathan olivat mustavalkoisia, joten värityksen jouduimme itse valitsemaan.

Lady Violet'in kuvitteellisen vaatehuoneen kaapistot täyttyivät kuin täyttyivätkin niin, että kaikki 100 asua olivat toteutettuina.

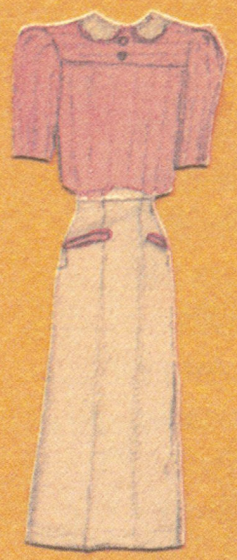

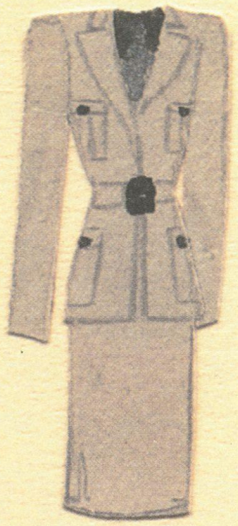

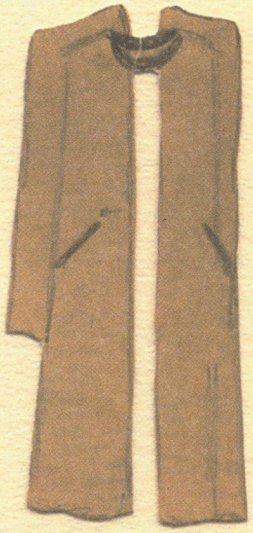

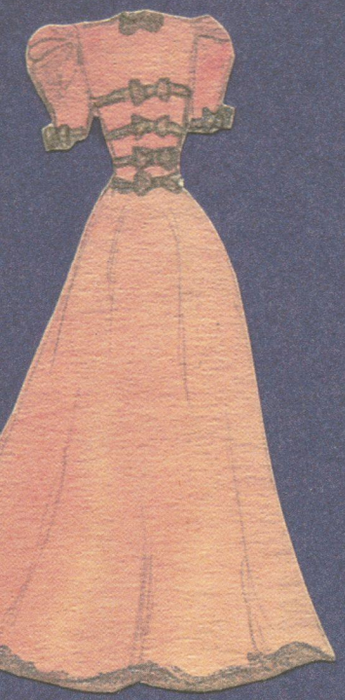

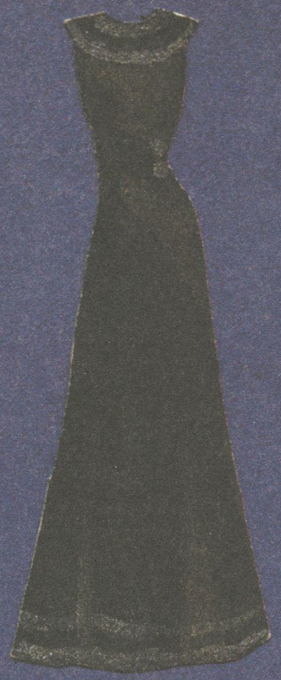

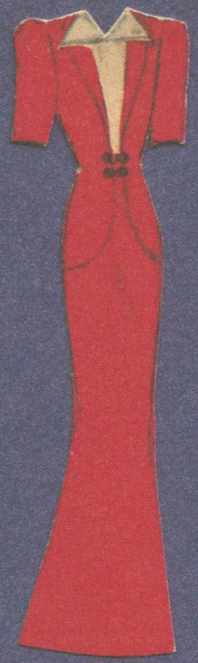

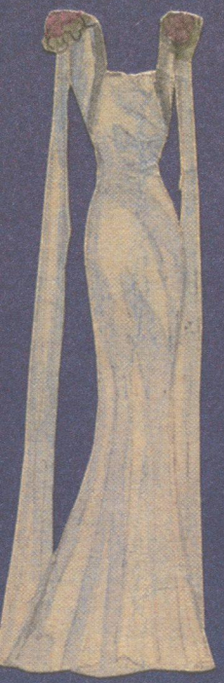

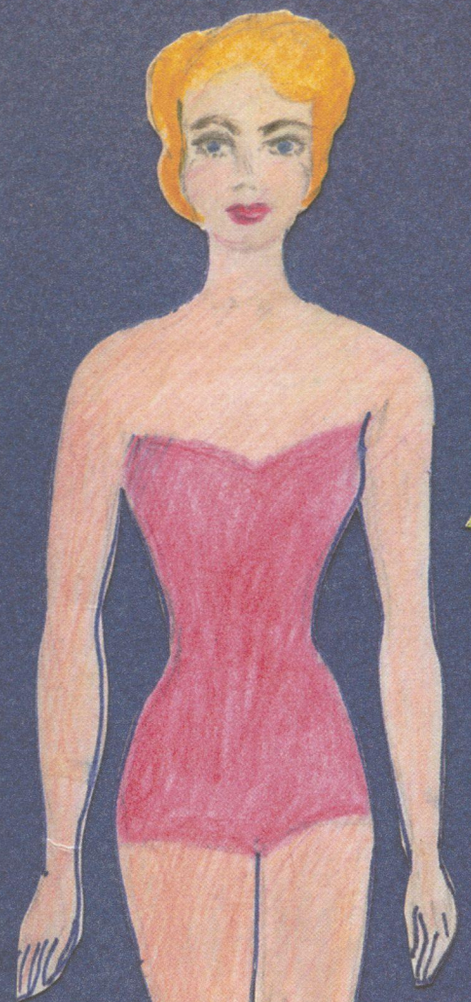

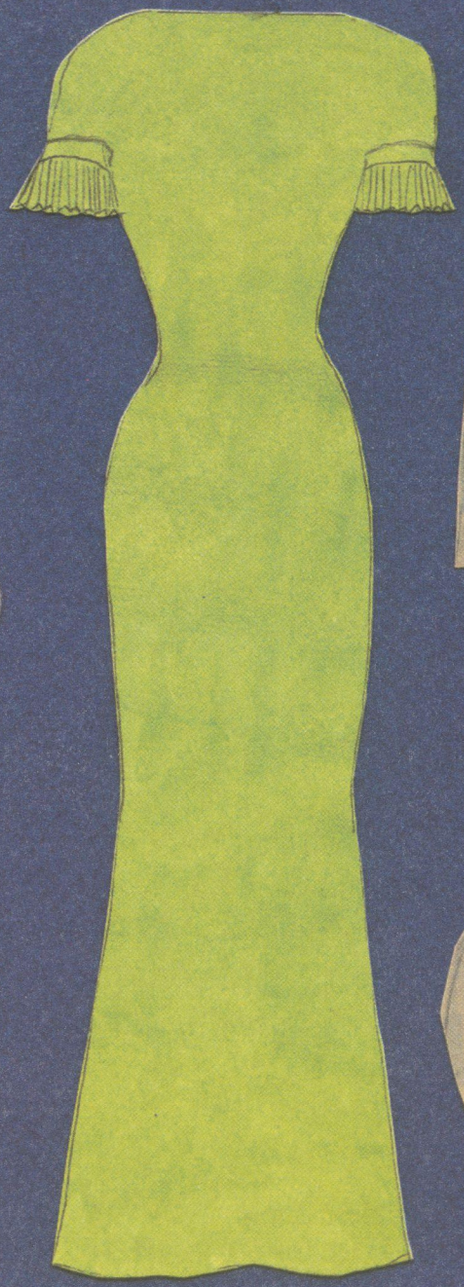

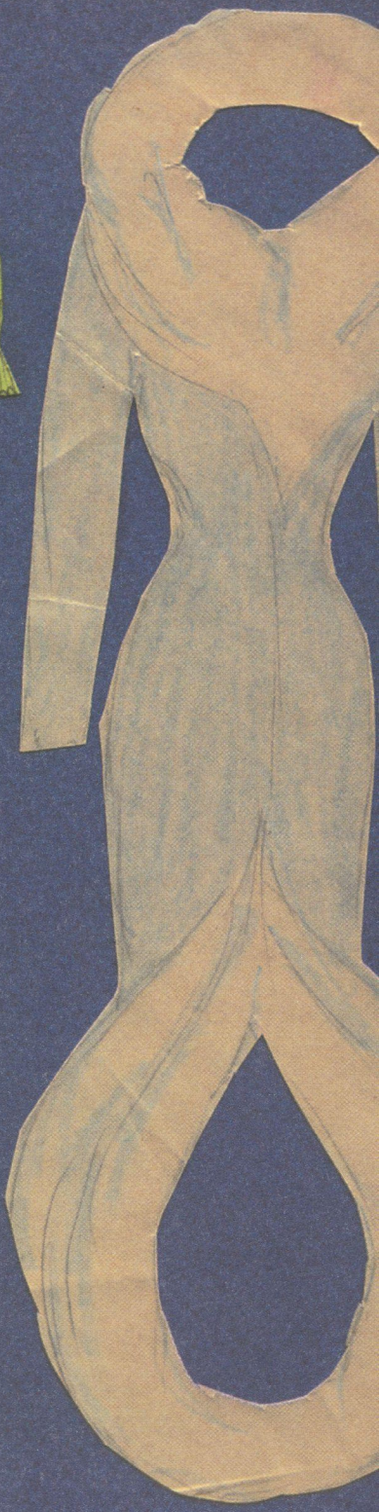

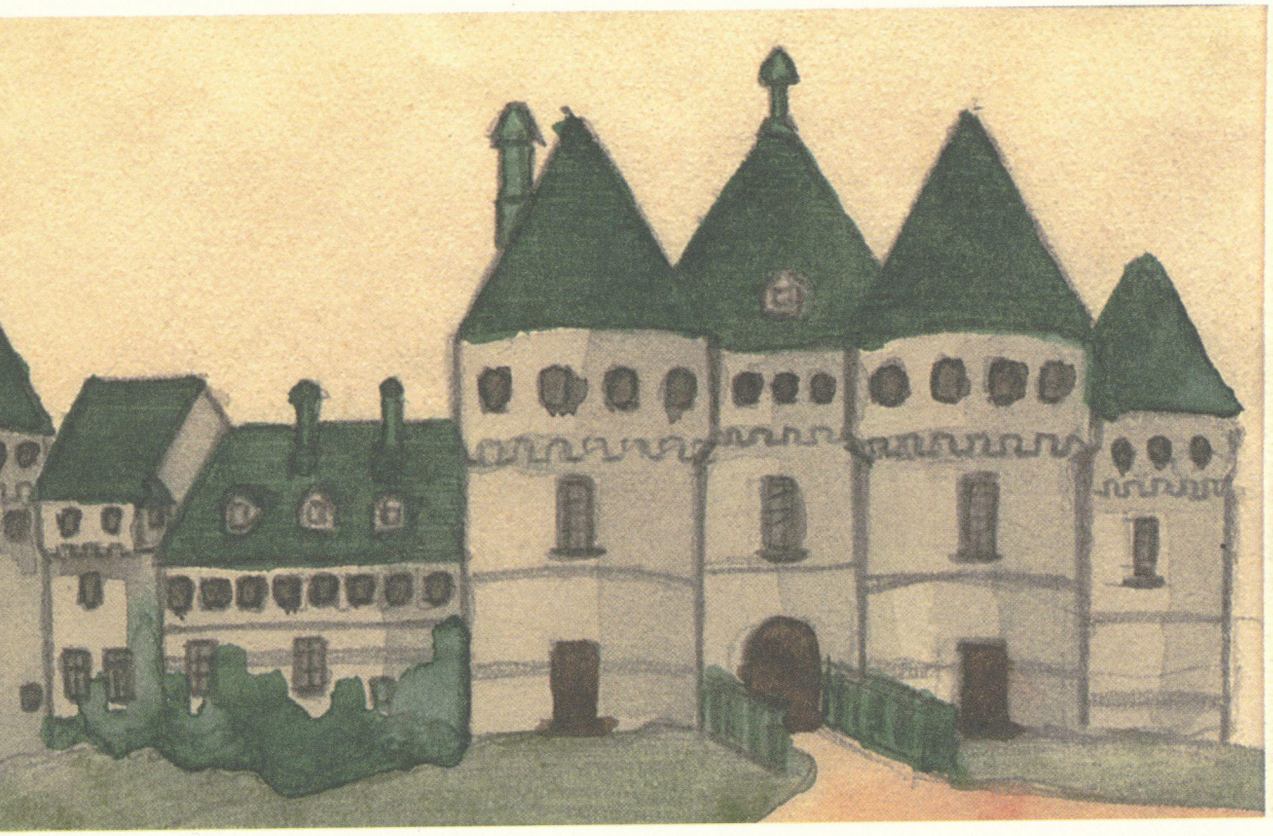

MIELIKUVITUSTA KERRAKSEEN

Kerran mietimme, millaiset mielikuvitusminät keksisimme itsellemme.

Maija sanoi, että hän olisi vähän niin kuin Marlene Dietrich. Hän olisi maailmannainen; hänen raukea katseensa kertoi elegantin hatunreunan alta, mitä hän tarkoitti lausuessaan:

"MENNEISYYS ON MINULLE KUOLLUT,
NYKYISYYS ON MINULLE JUHLAA,
TULEVAISUUS ON MINULLE
YHDENTEKEVÄ."

Nimekseen kirjoitti hän:

ELSE WERE de WERE

Etunimen "s" on soinnillinen, mutta sukunimi ääntyy suomalaisena.

Ullan nimi oli DRUSILLA (DRUSY) Le VALLON HANAPIER.

Hän ei selittänyt, mistä hän Drusillan oli löytänyt, mutta sukunimi oli löytynyt keittiössä olleesta puulaatikosta, jossa hänen isänsä tilaamat punaviinit olivat tulleet.

Minä olin nähnyt isän maalle tuoman kutomokonealan julkaisun ja siinä sopivan, jopa hienolta tuntuvan nimen:

BAY STATE TREAD WORKS

Nimirivin alla luki: Boston, Mass.

Sehän sopi. Deanna Durbin'in tähdittämissä elokuvissa oltiin Bostonissa. Varallisuus näkyi aina hovimestareista, eteishallin korkeista portaista, seurapiiriäidistä ja hyväluontoisesta isästä, jota esitti Eugene Pallette. DEANNA oli se korkeita ooppera-aarioita liverrellen laulava nuorin tytär.

Drusyn ja Bayn serkkupojat Dirck ja Larry olivat löytyneet jostakin autoalan lehdestä. He asuivat Detroitissa ja heidän sukunimensä oli Chrysler-Plymouth...! (Autolehden mainos).

Siinä kutomoalan julkaisussa oli jotain "de France" ja sitten kymmenen erisnimeä allekkain:

Chambord
Chaumont
Chenonceaux
Cheverny
Chinon
Amboise
Langeais
Loches
Usse
Villandry

Ai, tuossahan ovat Bayn ranskalaiset serkut. Kuka pojista olisi Bayn lempiserkku? Chambord veljeksistä vanhin ei, Chaumont on kaunis nimi. Myös Cheverny tai Villandry.

Kyllä se on Chaumont.

Kun kymmenen vuotta myöhemmin aloin harrastaa ranskankieltä, niin mitä tapahtuikaan:

Anna-Liisa Sohlbergin "Ranskankielen alkeiskirjan" sivulla 102 on kuva, jonka alla lukee "Château de Chambord" ja sivulla 103 suurempi valokuva linnasta "Château de Chaumont".

Bayn serkut olivatkin Ranskan linnoja Loire'n laaksossa. Kuuluisia nähtävyyksiä tänäkin päivänä.

Myös Bay State tuotti yllätyksen: se tarkoittaa USA:n itärannikolla olevaa Massachusettsin osavaltiota, jonka pääkaupunki on Boston.

CHAMBORD

on ollut Ranskan kuninkaiden linna Loiren jokilaaksossa. Linnan henkilöhistoriassa on linkki Suomen henkilöhistoriaan: Ranskan marsalkka Mauritz Saksilainen (Maurice de Saxe), jonka maine oli kiirinyt Suomeen asti, sai linnan asuttavakseen palkintona Ranskalle voitokkaasta sodasta.

Se, että hän oli Ranskan kansallissankari, selvisi nuorelle Kustaa Armfeltille matkallaan kohti Pariisia. Hän päätti tulla tämän kaimaksi ja niin Pariisiin saapui Kustaa Mauri Armfelt (v. 1780).

Suurmies tuli hänestäkin: Suomen ensimmäinen valtiomies!

CHAUMONT

kuului aikoinaan Ranskan kuningattarelle Katariina di Medici'lle. Kun hänelle selvisi, että kuninkaan suosikilla, viehkeällä Diane de Poitiers'illa oli asuttavanaan veden partaalla oleva Chenonceaux, hän alkoi kadehtia kaikkea, mitä Dianella oli.

Kuninkaan kuoltua tapaturmaisesti (niin kuin ennustettu oli), Katariina – poikansa ollessa alaikäinen – sai vallan ja pakotti Dianen vaihtokauppaan. Katariina otti Chenonceaux'in ja Diane muutti Chaumont'iin.

Monien omistajien jälkeen linnan osti "sokeriprinsessaksi" kutsuttu Marie-Charlotte Say, joka samana vuonna (1875) avioitui prinssi Amédée de Broglie'n kanssa. Nyt alkoi Chaumont'in loistokausi.

Chaumont tuli kuuluisaksi hevostalleistaan: täysveriratsujen pilttuut oli vuorattu sametilla, joka hevosella oli oma juoma-allas, johon vesi tuli kraanasta, seinillä kunkin ratsun kuva ja nimi. Puoliverihevosilla ja poneilla

oli oma talli. Oma keittiö huolehti hevosten ruokinnasta. Oli maneesi ja ylellisesti varustettu vaunuvaja…

Nyttemmin Ranskan valtio ylläpitää linnaa ja sen puutarhan toiminnan.

CHENONCEAUX

Diane de Poitiers osasi nauttia linnastaan, joka alun perin ei ollut suuri. Joen toiselta rannalta johti sinne vankka kivisilta. Diane rakennutti sen päälle sillanpituisen valoisan gallerian ja kokonaisuudesta tuli hyvin onnistunut.

Rauhallisesti virtaavaa jokeakin hän hyödynsi idearikkaasti: linnan yläkerroksesta hänet laskettiin ilmeisesti jonkinlaisessa korirakennelmassa paksujen köysien avulla veteen kylpemään ja sitten taas "amme" nousi köysien avulla ylös lähtötasoon!

Katariinalle ei riittänyt Dianen poistuminen maisemasta. Osoittaakseen olevansa "niskan päällä", hän rakennutti Dianen gallerian päälle toisen kerroksen. Sanotaan, että hän tällä halusi tuoda tietoon sen, että hän oli di Medici Firenzestä, jossa Arno-joki virtaa katetun runsasrakenteisen Vanhan Sillan alla.

USSÉ

Ranskan satusetä Perrault on sijoittanut "Prinsessa Ruususen" Ussén linnaan. Siellä on näköishahmoin kuvattu kruunupäinen prinsessa makuuhuoneessaan. Taaemmat henkilöhahmot ovat prinssi ja mustakaapuinen pahis.

Hevostalli

Täysverihevosten pehmustetut pilttuut

Varustekokoelma

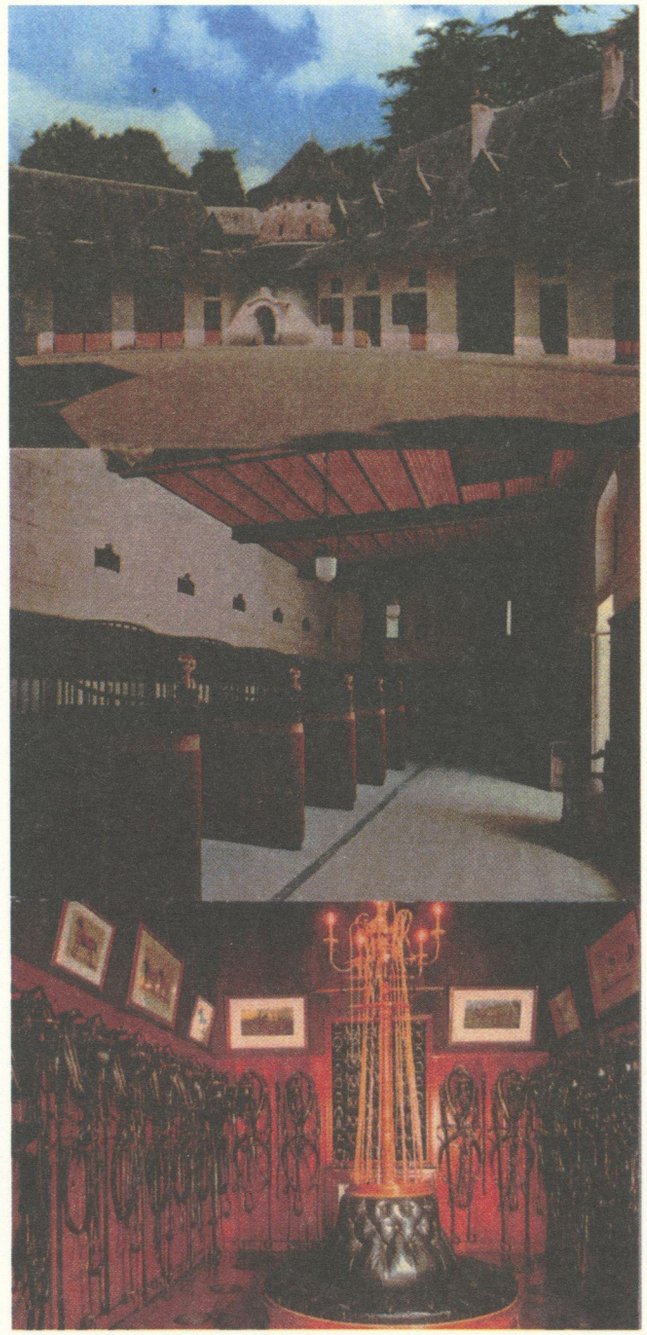

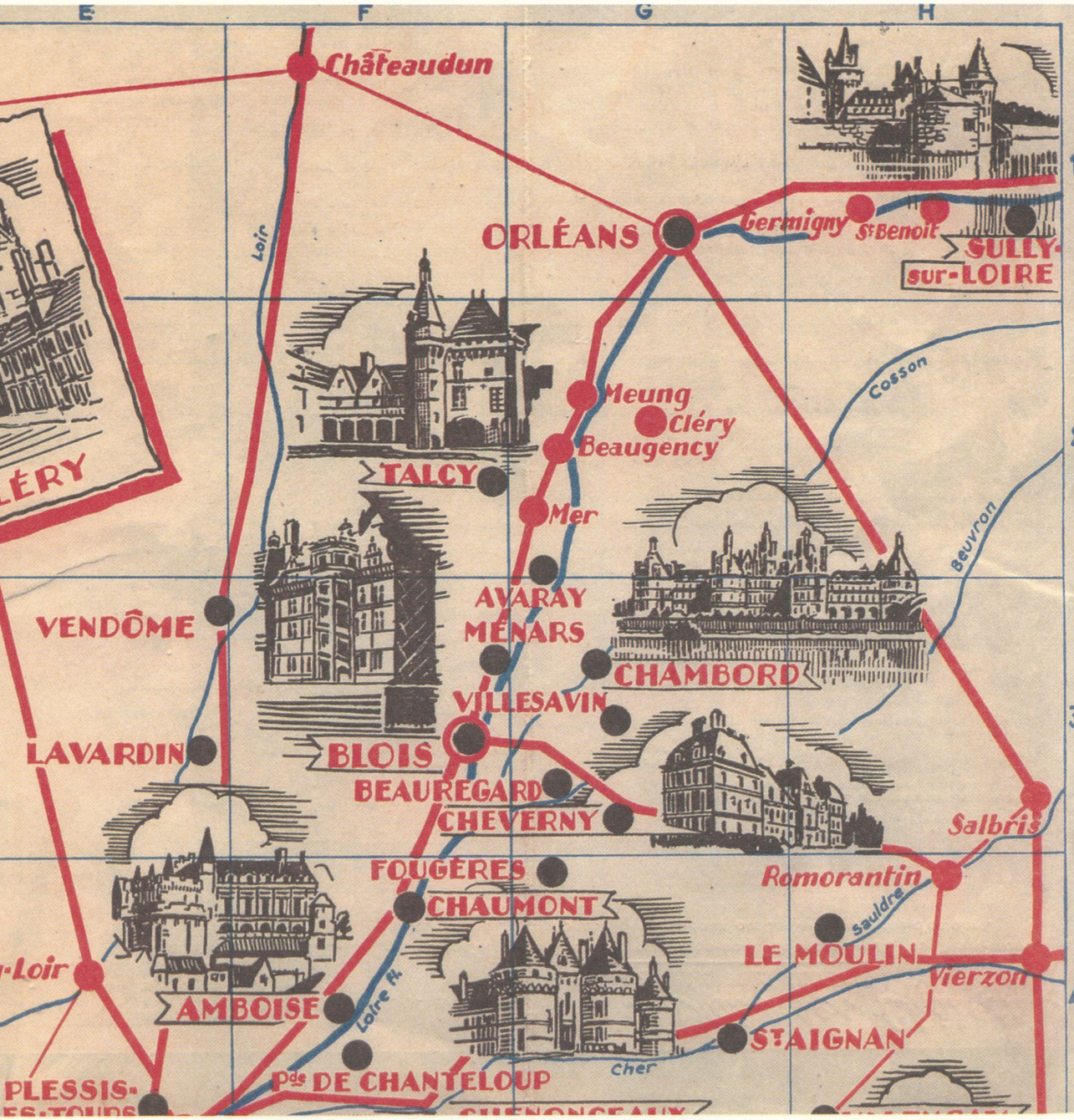

Ranskan linna-alueen pohjoisosa

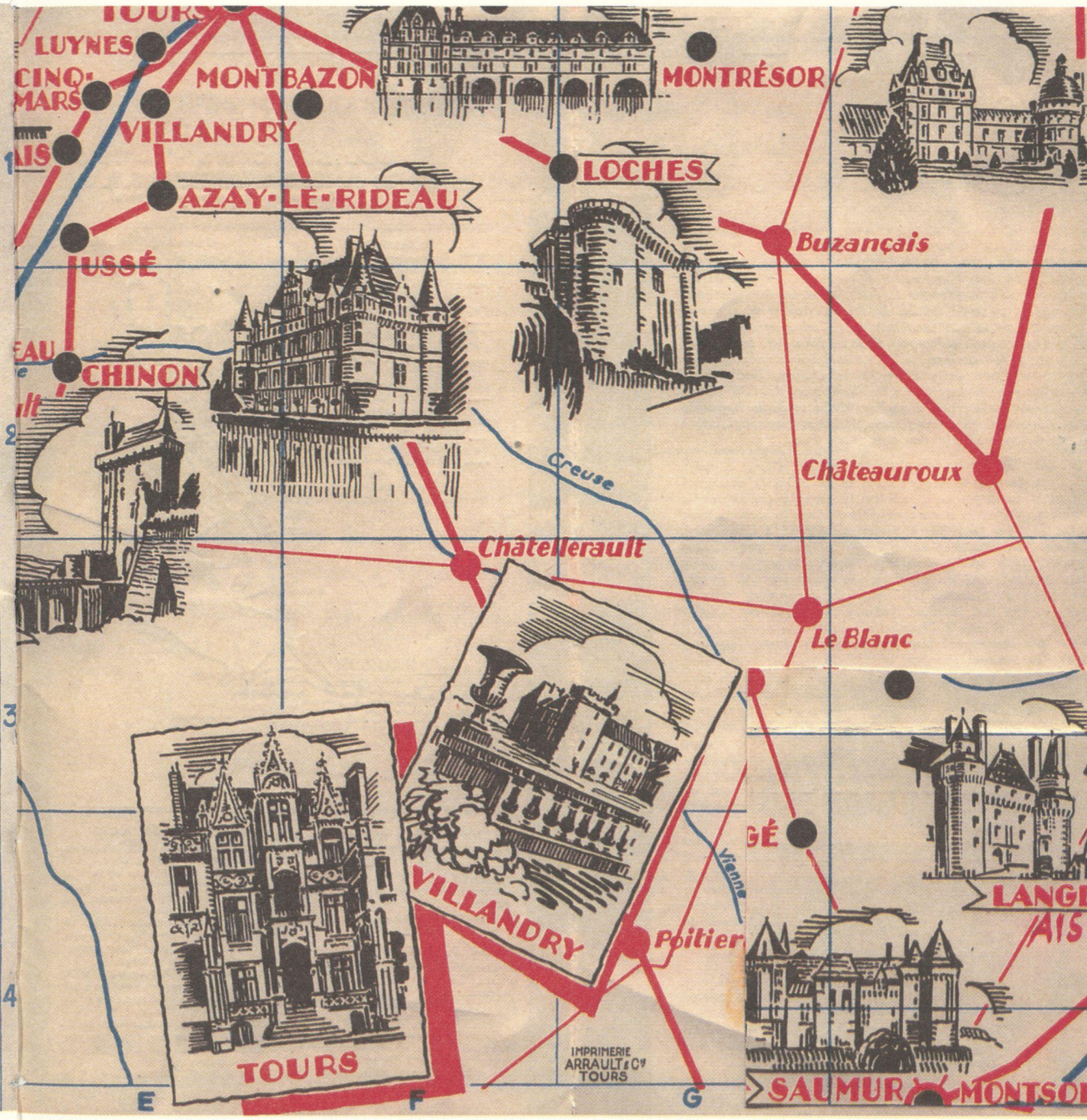

Linna-alueen eteläosa

EI SHOPPAILUA, EI HENGAILUA

Miksi ei?

Koska kaupungissa ei ollut ensimmäistäkään tavarataloa eikä ostoskeskuksista tulevaisuuden oleskelukeitaina osattu edes kuvitella.

Koululaisten vaatehankinnat kuuluivat äideille tai yleensä aikuisille, jotka tulivat kauppaan laukun kera. Koululaiset eivät menneet kauppaan keskenään eikä heitä olisi suvaittukaan.

Myyjättäret seisoivat myyntipöytien takana. Heidän takanaan olivat tavarat hyllyillä tai laatikoissa. Asiakas ei saanut mennä niitä hypistelemään.

"Mitä saisi olla" kysyttiin ja sitten alkoi palvelu. Käteisraha oli maksutapa. Käsinkirjoitettua laskua virallisti leimasinmerkintä.

Velaksi ostamista vieroksuttiin.

Ensin säästettiin, sitten vasta mentiin ostamaan. Sanaa "kulutusluotto" ei ollut edes olemassa. Siksi koululaisten vaatetuskin oli tarkan markan paikka.

— — — — — —

Isä halusi, että "tytöt oli nätisti puettu". Äiti ja kotiompelija onnistuivatkin tehtävässään. Kankaiden laatu oli silloin erinomainen. Saimme kevät- ja joulujuhliin sievät leningit. Koti- ja koululeningit olivat "niin kuin kaikilla muillakin". Tytöt eivät pukeutuneet housuasuihin muutoin kuin luistinradalle tai hiihtämään mennessä.

NELSON EDDY OLI YHTEINEN IHASTUKSEMME

Tiettynä ikäkautena tytöillä on tiedostamaton tarve ihastua samaan henkilöön. Yhteinen ihastus kehittää tyttöjen tunneilmaisuja. Sulassa sovussa riittää ajatusten vaihtoa ja ihastumisen ihanuutta. Tämä yhteinen ihastuksen kausi koitti meillekin.

Miss Lily Leino oli ELOKUVA-AITAN amerikansuomalainen kirjeenvaihtaja Hollywoodissa. Eräässä numerossa hän kirjoitti, että nyt on Hollywoodin tähtitaivaalle noussut uusi tähti nimeltään Nelson Eddy, joka laulullaan valloittaa naissydämet.

"Oho", me kuittasimme uutisen.

Kun sitten aikanaan vuonna 1936 valmistunut elokuva

"ROSE MARIE"

tuli kaupunkiimme, menimme kuitenkin päivänäytökseen sitä katsomaan.

Nelson esitti siinä kanadalaista ratsupoliisia, jonka tehtävänä oli pidättää Kalliovuorilla piileskelevä etsintäkuulutettu. Jeanette MacDonald oli kuuluisa oopperalaulajatar, joka myös etsi pakoilevaa veljeään. Nelson rakastuu tietämättä kaunottaren elämänpiiristä ja matkan tarkoituksesta.

Hän laulaa kaunissointisella baritoni-äänellään iki-ihanan rakkauslaulunsa "Rose Marie". Musiikki ja sanoitus kertovat tunteista, kun ihastuminen ja rakastuminen ovat syventyneet sitoutuneeksi rakkaudeksi.

Olimme valtavan ihastuksen pauloissa nähtyämme "ROSE MARIEN". Nelsonin ja Jeanetten kolme ensimmäistä elokuvaa olivat meille tärkeimmät.

"MARIETTA" kertoo ranskalaisesta prinsessasta, joka ei hyväksy hänelle suunniteltua puolisoa, vaan karkaa valepuvussa Uuteen Maailmaan ja kokee, mitä on olla tavallinen nainen uudisasukkaiden ehdoilla. Tavallisena naisena hänet kohtaa Nelsonkin.

Elokuvan laulut

Ah! Sweet Mystery of Life

I´m Falling in Love with Someone

ovat kauniiden tunteiden tulkkeja.

"TOUKOKUUN PÄIVIÄ" (MAYTIME) oli kansainvälinen huippumenestys. Siinä Nelson ja Jeanette olivat nuoria oopperalaulajia, joiden romanttinen rakkaus tuhotaan.

Laulu "Will You Remember?" kattaa koko elämän kaaren ja elokuvan loppukohtaus on unohtumaton.

Isällä ja äidillä ei ollut mitään sitä vastaan, että Nelson oli meille niin tärkeä.

Isä oli kuoromiehiä ja äidillä oli kaunis lauluääni.

Englanninkielentaitoisena isä oli ymmärtänyt laulujen sanat kuultuaan niitä "Lauantain toivotuissa". Me emme niitä ymmärtäneet, sillä englantia alettiin lukea vapaaehtoisena vasta yläluokilla.

ELOKUVA-AITTA julkaisi kirjemalleja, joita käyttämällä saattoi pyytää filmitähdeltä valokuvan. Isä kirjoitti Maijalle oman mallin. Oi sitä riemua, kun Hollywoodista tuli tukeva kirjekuori ja sen sisällä Nelsonin kuva omistuskirjoituksineen!

Minäkin halusin Nelsonilta kuvan. Taas lähti kirjepyyntö matkaan. Eräänä kesäpäivänä isä toi Amerikan postia minullekin. Eri valokuva Nelsonista, mutta sama riemastus.

Kesäloman päätyttyä molemmat valokuvat kehystettiin ja ripustettiin vierekkäin tyttöjen huoneen seinälle korkean kirjakaapin viereen.

Isä ja äiti eivät olleet panneet vastaan, kun pyysimme ripustuslupaa. Ilmeisesti he keskenään olivat samaa mieltä todeten, että antaa vaan tyttöjen olla ihastuneita Nelson Eddyyn.

Hyvä, että Kalifornia, jossa Nelson ratsastaa Beauty-hevosellaan, on kaukana, kaukana merten ja Kalliovuorten takana.

Nelson Eddy
VALLOITTAA SYDÄMET LAULULLAAN

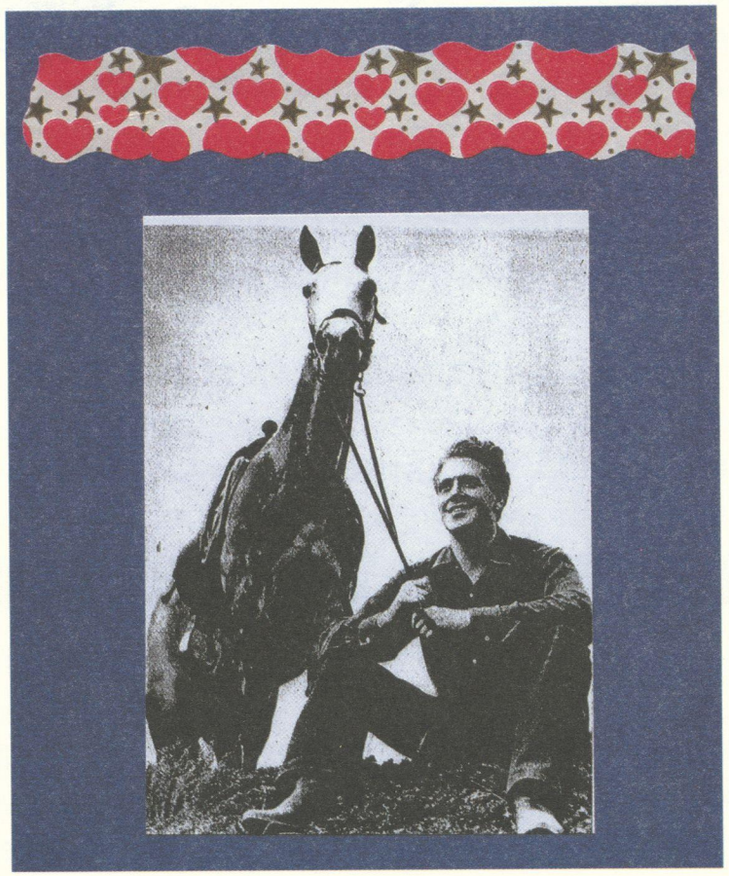

ELOKUVA-AITALLE KIRJOITTANUT LILY LEINO

Onkohan olemassakaan sellaista elokuvissa kävijää, joka ei joskus olisi luullut »keksivänsä» jonkun uuden tähden valkokankaalla? Tuskinpa,sillä me, jotka rakastamme filmiä, pidämme aina silmämme auki, ja jos huomaamme lupaavat kasvot, ilomielin ilmoitamme löydöstämme studioille ja julkaisuille. Kuinka ylpeitä olemmekaan, kun arvostelukykymme todistetaan päteväksi ja suosikkimme yht'äkkiä kohoaa maineen kukkulalle!

Juuri sillä tavalla me ajattelemme Nelson Eddystä. Kun »Marietta» näytettiin ensi kerran Hollywoodissa, ne onnelliset, jotka sattuivat olemaan läsnä tilaisuudessa, olivat suorastaan haltioissaan tästä uudesta vaaleasta sankarista. (Ehkä tässä on sopiva paikka selittää, että täällä jokainen filmi esitetään kaikkein ensimmäiseksi salaa jossakin määrätyssä teatterissa, ja yleisö ei etukäteen tiedä, mitä tulee näkemään. Tämän ensimmäisen »preview'n» jälkeen tehdään tarvittavat korjaukset, ja sitten filmi esitetään yksinomaan arvostelijoille ja kirjeenvaihtajille, tavallisesti studioitten omissa pikku teattereissa. Vasta tämän jälkeen valmis tuote lasketaan markkinoille.)

Uutiset uudesta löydöstä levisivät nopeasti, ja millä jännityksellä odotimmekaan sitä kohtausta, jossa Nelson Eddy astuisi kameran eteen ensimmäisen kerran! Niin mielenkiintoinen kuin »Mariettan» alkuosa olikin, tuntui siltä, että Eddy ei milloinkaan esiintyisi. Ja kun vihdoin saimme kuulla hänen mahtavan äänensä — olikohan ainoatakaan, naista tai miestä, joka ei tuntenut sydämensä lyövän hiukan nopeammin?

Tämä ei kuitenkaan ollut ensimmäinen kerta, kun Nelson Eddy on »keksitty». Siitä päivästä alkaen, kun hän itse huomasi omistavansa laulunäänen, näytti siltä, että joku aina oli keksivinään hänet. Hämmästyttävin seikka kuitenkin on se, että hän oli ollut sidottu jo kaksi vuotta Metro-Goldwyn-Mayer studioon, ennenkuin tämä suuri tilaisuus »Mariettassa» avautui. Mutta saattaa olla, että jos hän ei olisi odottanut niin kauan, hänen menestyksensä ei ehkä olisi ollut niin suurenmoinen.

Ymmärtääksemme tämän on ehkä parasta mennä ajassa taaksepäin ne kaksi vuotta kohtalokkaaseen iltaan noin viikkoa ennen tilmisopimuksen allekirjoittamista. Sinä iltana musiikkia rakastava yleisö oli kerääntynyt erääseen Los Angelesin auditoriumiin kuuntelemaan tunnettua oopperatähteä. Yleisö odotti turhaan, sillä tähti oli äkkiä sairastunut, ja lentokone oli par'-aikaa tuomassa San Diegosta sijaisen. Sijainen oli Nelson Eddy, siihen aikaan melkein tuntematon laulaja länsirannikolla.

Yleisö tunsi syvää pettymystä, kun esirippu avautui ja lavalle ilmestyi nuori, vaalea jättiläinen. Eihän tämä ollut se mies, jota he olivat tulleet kuulemaan! Mutta kun ensimmäiset pehmeät sävelet olivat väreilleet yli parrasvalon, yleisö asettui kuuntelemaan onnellisena. Tässähän oli todellinen löytö!

Seuraavana päivänä studiot alkoivat tehdä tarjouksia, ja viikon sisällä hän ei ollut ainoastaan allekirjoittanut sopimusta, vaan oli esittänyt ensimmäisen laulunsa Joan Crawfordin filmissä »Dancing Lady» (Suurkaupungin tytär). Sitten yht'äkkiä Hollywood päätti, että se oli valmistanut kylliksi musikaalisia filmejä.

Eräässä M.G.M.-studion pienessä mainoskonttorissa vähän aikaa »Rose Marien» valmistumisen jälkeen Nelson Eddy kertoi meille niiden päivien katkerista pettymyksistä.

»En voinut uskoa, että minut niin vain oli työnnetty syrjään. Olihan minulla sopimus; miksi en siis saanut työskennellä? Ymmärsin kyllä, että musiikkifilmejä ei enää valmistettu, mutta eihän se selittänyt, miksi en voisi näytellä. Vihdoin eräänä päivänä päätin mennä tuottajamme Louis Mayerin luo, ja pyytää suoraan häntä vapauttamaan minut, jos ei kerran löytynyt paikkaa minulle filmimaailmassa. Mutta Mr. Mayer kieltäytyi jyrkästi. Hän lupasi, että niin pian kuin oikea filmi löydettäisiin, saisin tilaisuuden siinä. Hän myös ehdotti, että opiskelisin näyttelemistä.

Sen rohkaisevan keskustelun jälkeen studio antoi minulle luvan mennä konserttikiertueelle. Palattuani lauloin taas eräässä vähäpätöisessä filmissä, mutta se ei johtanut sen pidemmälle. Kävin uudelleen Mr. Mayerin puheilla, ja uudelleen hän kehoitti minua kärsivällisesti odottamaan. Innostuin sitten valokuvaamiseen ja äänitykseen — edelliseen sen takia, että halusin tietää, millä lailla minut sitten joskus edullisimmin filmattaisiin, jälkimmäiseen siksi, kun puhetapa konserttilavalla eroaa suuresti filmin vaatimuksista. Valmistin itseäni uskollisesti sitä 'suurta osaa' varten, mutta mitään ei vain näyttänyt tapahtuvan. Ensimmäisen kerran elämässäni tunsin katkeraa pettymystä. Olihan minulla kyllä konsertti- ja radiotyöni, mutta oli vaikea myöntää, että tässä uudessa yrityksessä olin hävinnyt. Ja sitten, vihdoin, tuli 'Marietta'».

Hänen siniset silmänsä kirkastuivat tätä muistellessa, ja hymy värähteli hänen huulillaan. Oli helppo nähdä »Marietan» suuren merkityksen hänen elämässään. Hän muistuttaakin hyvin paljon *Kapteeni Warringtonia* — hänessä on samaa rohkeutta, samaa välitöntä huumoria. Mutta kaiken alla Nelson Eddy on vakava, sillä vastukset ovat muovailleet hänen luonteensa sellaiseksi. Ja kun hän hiljaisella äänellä kertoo ponnistuksistaan, huomaa hänen kasvoissaan niin päättävän ilmeen, että heti ymmärtää, miksi tämä tähti ei tunne sanaa »häviö».

Nelson syntyi Providencessa, Rhode Islandin valtiossa heinäkuun 29 p:nä 34 vuotta sitten. Hänen isänsä, William Darius Eddy, on sukellusveneen osien keksijä. Hänen äitinsä oli aikansa tunnetuimpia oratoriolaulajia ja Nelsonin ensimmäinen opettaja, mutta kumpainenkaan ei huomannut pojan omaavan mitään erikoisempia lahjoja. Neljäntoista vuotiaaksi asti Nelson eli tavallisen pojan elämää. Hän suoritti silloin kahdeksanvuotisen kansakoulukurssin, ja sen jälkeen hän ei ole koulun penkillä istunut. Silloin hänen vanhempansa päättivät erota, ja kun Nelson jäi äitinsä huostaan, hänen täytyi luonnollisesti auttaa elatuksen hankkimisessa.

Hänestä tuli enonsa omistaman rautatehtaan puhelinkeskuksen hoitaja, ja myöhemmin hän suoritti erilaisia töitä samassa paikassa. Nuoren ikänsä ja epämääräisen toimensa takia hän joutui kaikkien halveksimaksi. Vaikka hänellä ei ollut vähintäkään aavistusta tulevasta elämänurastaan, hän päätti jo silloin, että milloinkaan enää hän ei antautuisi toisten potkittavaksi.

Nelson huomasi, miten puutteellista hänen koulusivistyksensä oli ja hän alkoi ostaa käytettyjä kirjoja historian, tieteen, psykologian ym. aloilta. Myöhemmin hän otti kursseja kirjeen-

Vas. Nelson Eddy ja hänen hevosensa »Beauty», jolla hän tekee pitkiä ratsastusmatkoja Kalifornian kukkuloilla. Oik. Eddy kahden hyvän ystävänsä, Jeanette MacDonaldin ja ohjaaja W. S. Van Dyken seurassa. Valok. M.-G.-M.

vaihdon kautta melkein kaikilta aloilta, liikekurssista taidekurssiin saakka.

»Väitänkin olevani ahkerin kirjeenvaihtokursseilla opiskelija tässä maassa!» hän kertoi nauraen. Hän voi nyt jälkeenpäin nauraa, sillä tuloksena pitkien tuntien ahertelusta vanhojen kirjojen ääressä on, että hänet nyt lasketaan Hollywoodin älykkäimpien miesten joukkoon.

Kun hän oli jättänyt rautatehtaan, hän sai iltatyötä sanomalehdessä *Philadelphia Press*. Sen jälkeen hän päätti ruveta reportteriksi, ja kun hän sanoi toimittajalle olevansa 18-vuotias, vaikka todellisuudessa olikin 16, hänet otettiin kokeeksi. Oltuaan reportterina useita vuosia hän rupesi mainos-kirjoittajaksi. Näihin samoihin aikoihin hän alkoi huvikseen opetella lauluja gramofonilevyistä. Hän oppi ooppera-aarioita ja lauloi niitä iltaisin äitinsä vieraille.

Silloin vasta Eddy päätti ruveta ammattilaulajaksi. Hän meni kuuluisan barytonin, David Bisphamin puheille, kysyen hänen mielipidettään. Tämä oli niin innostunut kuullessaan pojan laulavan italialaisen aarian, että heti nimitti häntä »Amerikan tulevaksi barytoniksi».

Bisphamin kuoleman jälkeen Eddy koetteli useitakin opettajia, lauloi operetteissa, kirkoissa, filmiteattereissa, missä vain dollarinkin ansaitsi, mutta edelleenkin jatkoi mainosten kirjoittamista. Vihdoin Philadelphian oopperan johtaja »keksi» hänet, ja hän lauloi kaiken kaikkiaan 28 osaa siellä. Mutta johtaja ymmärsi, että jos Eddy halusi menestyä, hänen oli uhrattava kaikki aikansa laulamiseen. Eddy, kuten Lawrence Tibbettkin, lainasi muutamia tuhansia dollareita eräältä pankkiirilta. Mutta hän lähti Eurooppaan opiskelemaan, sen sijaan että olisi opiskellut täällä, kuten Tibbett teki.

Dresdenissä hän eli hyvin vaatimattomasti ja opiskeli, opiskeli, yhtä mittaa. Hän oppi kaikkien tärkeimpien oopperoiden barytoniroolit, ja laulaa nyt englannin, ranskan, saksan, espanjan, venäjän ja hebrean kielellä. Kun Eddy sitten palasi Euroopasta, eräs tunnettu konserttimestari huomasi hänen äänensä ja järjesti hänelle kiertueen solistina maan johtavimpien sinfonia-orkesterien mukana. Radio auttoi hänen nimensä tunnetuksi tulemisessa, ja sitten tuli Hollywood.

Mutta entä Nelson Eddyn romanssi? kysytte. Varmaan niin komea ja kuuluisa nuori mies on ollut rakastunut monia kertoja. Hän myöntää ainoastaan yhden naisen olleen hänen elämässään. Hän ei puhu siitä paljon, mutta tulemme sellaiseen käsitykseen, että se rakkaus loppui traagillisesti. Hän oli vielä nuori poika, ja nainen oli hänen sunnuntaikoulu-opettajansa. Se ymmärtämys ja hellyys, jolla tämä nainen ympäröi häntä, saattoi kaikki muut naiset varjoon. Sen takia hän ei koskaan seurustellut ikäistensä tyttöjen kanssa, ja siksi hän ei ole koskaan ollut avioliitossa eikä kihloissa. Hiljattain hänet kuitenkin on nähty Frances Marion'in, kuuluisan scenariokirjailijan seurassa. Tämä on ollut kahdesti avioliitossa ja on myös vanhempi laulajaa, mutta omaa naisellisen viehkeyden ja älykkyyden, joka soveltuukin Eddyn tapaiselle luonteelle.

»Ja miltä tuntuu, kun tietää omaavansa voiman, joka liikuttaa miljoonia?» kysyimme. Tämä keskustelu tapahtui muutamia päiviä hänen täällä antamansa konsertin jälkeen, johon sali oli niin loppuun myyty, että oli pakko asettaa tuoleja lavalle.

Hän hymyili hillitysti. Hänessä ei ole mitään dramaattista eikä teeskenneltyä. Hän ei vieläkään näy olevan tietoinen suurista lahjoistaan tai ulkonaisesta komeudestaan. Hänen vastauksensakin osoittaa sitä:

»Olen luonnollisesti iloinen, että äänestäni pidetään, mutta en ole niin itserakas, että uskoisin olevani varustettu millään jumalallisilla voimilla. Olen tehnyt työtä ankarasti, ja tunnustus, jonka olen saanut, antaa minulle ainoastaan sen tyydytyksen, jonka kuka tahansa tuntisi vuosien ja vuosien ponnistelujen jälkeen. Olen aina ollut sitä mieltä, että työ, olkoon se mitä hyvänsä, on pääasia ja että on uhrattava kaikkensa sen kunnolliseen suorittamiseen.»

Kun luette tämän, Nelson Eddy on konserttimatkalla maan ympäri ja palaa takaisin Hollywoodiin toukokuun lopussa valmistamaan »Maytime»-nimistä filmiä.

Hän ei välitä paljon seuraelämästä, ja hänen muutamiin läheisiin ystäviinsä lukeutuvat W. S. Van Dyke, »Mariettan» ja »Rose Marien» ohjaaja, Jeanette MacDonald, hänen laulunopettajansa Edward Lippe ja Gene Raymond. Hän pitää erittäin paljon Genestä, ja he pelaavat usein tennistä ja tekevät metsästysmatkoja yhdessä. Mutta hänen rakkain ystävänsä on ollut aina ja on edelleenkin hänen äitinsä.

Kaiken kaikkiaan Nelson Eddy, suuri sydänten valloittaja, on ankarasti työskentelevä nuori mies, joka on saavuttanut maineen kukkulan yksinkertaisesti siksi, että hän ei tunne sanaa »hävio».

AIKUISILTA KUULTUA

Kun isällä ja äidillä oli kaupungissa vieraita, lastenhuoneen ovi oli suljettuna. Joskus meidät haluttiin nähdä ja sitten me menimme saliin, niiasimme ja vastasimme tervehdyksiin. Kun palasimme huoneeseemme, suljimme oven. Talossa oli paksut kiviseinät, joten kummaltakaan puolelta ei kuulunut äänekkäämpääkään ääntä.

Maalla oli toisin: kuumina kesäpäivinä lasiverannan ovi oli auki tai sitten aikuiset istuivat porrastasanteilla ajattelematta, että lapsia saattoi olla kuulomatkan päässä leikkimässä.

Kerran innostunut uutinen "Hilppa on mennyt kihloihin" tuli meillekin tiedoksi. Tiesimme, että hän oli herttainen ja hauskannäköinen tyttö.

Muutkin ajattelivat kai samaa, mutta sitten yksi ehti ensimmäiseksi ja jysäytti kysymyksensä:

"M i k ä sulhasen isä on?"
!!!!

Lisää tietoa: MIEHET MENEVÄT NAIMISIIN,
mutta
TYTÖT P Ä Ä S E V Ä T NAIMISIIN.

Tätä haikailimme sukulaistädeillekin, jotka hymyillen toppuuttelivat:

"Kyllä te vielä ehditte olla aikuisia ihan tarpeeksi kauan."

Lapset olivat alaikäisiä vielä 20-vuotiaina.

Maija oli jo lähestymässä teini-ikää. Sanaa ei silloin vielä ollut keksitty. Se tuli käyttöön sotien jälkeen USA:n teens -ilmaisun myötä.

Tiesimme, että yläluokkien jotkut jo daameina itseään pitävät tytöt käyttivät huulipunaa koulupäivän päätyttyä.

Koska äiti ei "maalannut huuliaan", Maija otti mehevän mansikan ja sen avulla sai mieleisensä lopputuloksen. Sitten hän nousi portaita ylös verannalle odottaen muiden reaktiota. Se tulikin heti isän taholta. Hän sanoi tyttärelleen:

"Mene heti rantaan pesemään suusi"

Maija lähti kipittämään alas rantaan.

Nyt isän mieleen lienee juolahtanut, että jonakin päivänä joku ehkä opettaa tytöille tupakanpolton aakkoset. Hän ehti ensin.

Eräänä päivänä – taas verannalla – hän kysyi, haluaisimmeko koettaa, millaista on polttaa tupakkaa. Maija oli heti valmiina. Isä sytytti savukkeen ja antoi tyttärelleen.

Maija muisti, miltä Marlene Dietrich oli näyttänyt pidellessään savuketta ja veti ensisauhunsa suoraan kurkkuun. Kun kauhea yskiminen oli päättynyt, isä kysyi mi-

nulta, haluanko minä polttaa. Pyöritin vain päätäni merkiksi, etten halua.

Verannalla isä istui pitkän pöydän ääressä lukien tai ristisanatehtävien parissa. Me leikimme lattialla ja isän korviin tuli tietysti tyttärien keskustelut.

Olimme juuri syventyneet Lady Violet Valerie Rochenin lähipiirissä tapahtuneeseen kriisiin, kun isän ääni kuului:

"Maija, minkä sanan sinä sanoit?"

Maija toisti sanansa: "Avioero"

Isä tuimana: "Mistä sinä tuon sanan olet ottanut?"

Maija: "Se oli yhdessä VIIKONLOPUN kertomuksessa."

Isä: "Mistä sinä tuollaisen lehden olet saanut?"

Maija: "Me pyöräilimme asemalle ja ostimme sen samalla kertaa NYYRIKIN ja PERJANTAIN kanssa."

(Nämä kaksi viimemainittuja olivat "puhdashenkisiä" Suomen maaseudun naisille tarkoitettuja sanomalehden muotoon painettuja lehtiä, joissa rakkaustarinat olivat usein jatko- romaanina tai -kertomuksina.)

Isä edelleen tuimana: "Tuota sanaa ei sitten tässä perheessä lausuta ja VIIKONLOPPUA ei lueta."

Nyt isä havaitsi, että tytöillä ei ollut maalla yhtään kirjaa, mitä lukea! Kolme kuukautta pelkkää vapaana oloa, ei edes kasvimaan kitkemistä.

Itselleen hän oli ostanut kaupungista tullessaan Veli Giovannin vitsikirjat niiden ilmestyttyä. Niitä mekin luimme ja saimme monet makeat naurut.

Nyt hän toi meille ensimmäisenä kirjana Zane Grey'n "Betty Zane" ja sen luettuamme saimme lisää kirjoja. Maija tykästyi Grey'n "Yksinäisen Tähden Harhailijaan" niin, että kirjalla on yhä kunniapaikka hänen kirjahyllyssään Texasin lipun (Lone Star) pinssin kera.

Äiti oli hyvä matematiikassa, muistelee Pirkko. Valitettavasti äidin avioliittoa koskevaa teesiä oikeuksien ja velvollisuuksien keskinäisestä suhteesta ei löydy oppikirjoista.

Kerran, kun Maija taas leijaili huoneemme pöydän ympärillä ja toivoi ties kuinka monennen kerran, että olisi aikuinen ja naimisissa, äiti teki meille tiettäväksi avioliittoa koskevat prosenttiluvut:

> "Kun menee naimisiin, niin asetelma
> oikeudet ja velvollisuudet (50/50)
> muuttuu siten, että oikeudet vähenevät
> puolella ja velvollisuudet lisääntyvät
> vastaavasti. Lopputulos 50/50 asemesta
> onkin 25 % oikeuksia ja 75 % velvollisuuksia."

Koittihan se aikuisuuden aika aikanaan.

Me, Maija, Ulla, Pirkko ja minä, p ä ä s i m m e naimisiin – ja pysyimme naimisissa.

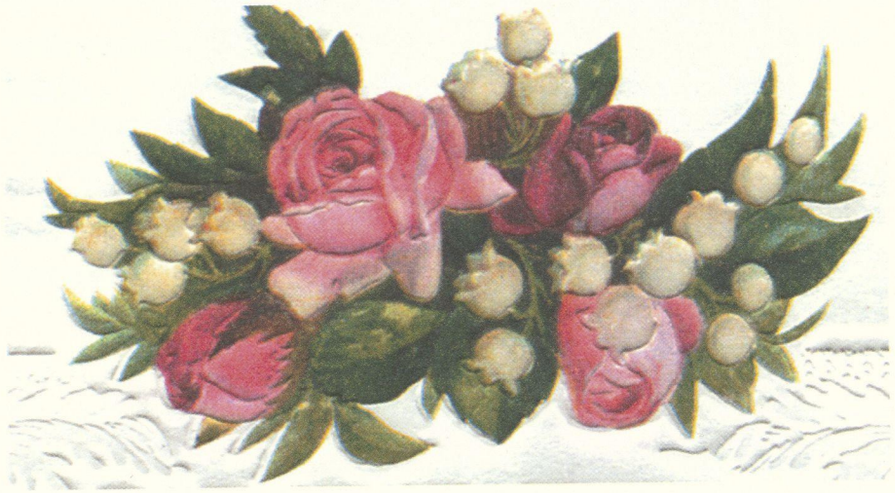

Tytöille on kirjoitettu paljon kirjoja, mutta millaisia tytöt itse oikeastaan ovat?

"Tyttöjen maailmoissa" ollaan 1930-luvulla Suomen toiseksi suurimmassa kaupungissa Viipurissa.

Vielä silloin kenelläkään ei ollut kännykkää. Kodeissa ei ollut TV-ohjelmatarjontaa. Shoppailukaan ei ollut mahdollista, sillä kaupungissa ei ollut ainoatakaan tavarataloa. Taskuraha riitti ELOKUVA-AITAN irto-numeroiden ostoon ja karamelleihin, mutta isältä pyydettiin rahat elokuvalippuihin. Muut harrastukset olivatkin sitten tyttöjen "omaa tuotantoa"...

Aikuisuutta odoteltiin hartaasti, mutta vasta 21-vuotiaana se toive toteutui!

Muistiinpanoja

KANSALLISKIRJASTO - kansalliskokoelma
Eb 053023

Tytöille on kirjoitettu paljon kirjoja, mutta millaisia tytöt itse oikeastaan ovat?

"Tyttöjen maailmoissa" ollaan 1930-luvulla Suomen toiseksi suurimmassa kaupungissa Viipurissa.

Vielä silloin kenelläkään ei ollut kännykkää. Kodeissa ei ollut TV-ohjelmatarjontaa. Shoppailukaan ei ollut mahdollista, sillä kaupungissa ei ollut ainoatakaan tavarataloa. Taskuraha riitti ELOKUVA-AITAN irtonumeroiden ostoon ja karamelleihin, mutta isältä pyydettiin rahat elokuvalippuihin. Muut harrastukset olivatkin sitten tyttöjen "omaa tuotantoa"...

Aikuisuutta odoteltiin hartaasti, mutta vasta 21-vuotiaana se toive toteutui!

ISBN 978-952-92-4125-5
9 789529 241255